

**VALTIONEUVOSTON ASETUS SUOMEN ELPYMIS- JA
PALAUTUMISSUUNNITELMAN MUKAISIA ENERGIAINVESTOINTEJA VUOSINA
2022–2026 KOSKEVASTA TUESTA ANNETUN VALTIONEUVOSTON ASETUKSEN
MUUTTAMISESTA**

PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi valtioneuvoston asetusta Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman mukaisia energiainvestointeja vuosina 2022–2026 koskevasta tuesta (ns. *RRF-energiatukiasetus*).

Tarkoitus on saattaa RRF-energiatukiasetus vastaamaan niitä muutoksia, jotka on tehty Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelmaan. Neuvosto käsitteli ja hyväksyi muutokset neuvoston täytäntöönpanopäätöksen Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelmasta tehdyn arvion hyväksymisestä (jäljempänä *neuvoston täytäntöönpanopäätös*) 16.7.2024. Muutokset neuvoston täytäntöönpanopäätökseen koskevat tavoitetta PIC211 – Vähähiilinen vety sekä hiilidioksidin talteenotto ja hyödyntäminen. Muutosten myötä on tarpeen muuttaa asetusta siten, että Innovaatorahoituskeskus Business Finland (jäljempänä *Rahoituskeskus*) toimisi toimivaltaisena valtionapuviranomaisena kaikissa vedyn tuotantoa ja varastointia sekä hiilidioksidin talteenottoa ja hyödyntämistä koskevissa hankkeissa. Näiden hankkeiden osalta muutetaan myös hankkeiden valmistuspäivämäärävaatimusta.

Asetus ehdotetaan annettavaksi valtioneuvostolain (688/2001) 8 §:n nojalla.

Ehdotettu asetusta on tarkoitettu tulemaan voimaan 16.12.2024.

1. Asian tausta ja asetuksenantovaltuudet

Valtioneuvoston asetuksessa Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman mukaisia energiainvestointeja vuosina 2022–2026 koskevasta tuesta säädetään elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/241, jäljempänä *elpymisasetus*, 18 artiklassa tarkoitetun elpymis- ja palautumissuunnitelman sekä valtion talousarvion mukaisten energiainfrastruktuuria, uuden energiateknologian käyttöönottoa, vähähiilisen vedyn tuotantoa ja varastointia, hiilidioksidin talteenottoa ja hyödyntämistä sekä teollisuuden prosessien sähköistämistä ja vähähiilistämistä koskevia hankkeita koskevan tuen myöntämisestä, maksamisesta ja käytöstä. Lisäksi asetuksessa säädetään tuen myöntämisestä, maksamisesta ja käytöstä Euroopan yhteistä etua koskeville tärkeille (*Important Projects of Common European Interest* (IPCEI)) vetyhankkeille (jäljempänä *IPCEI-hankkeet*).

1.1. EU:n RRF-asetus ja neuvoston täytäntöönpanopäätös

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2021/241 elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta säädetään elpymis- ja palautumistukivälineestä, jonka tarkoituksena on tukea jäsenvaltioiden elpymistä Covid-19-kriisistä sekä puuttua Covid-19-kriisin kielteisiin vaikutuksiin ja seurauksiin unionissa. Tukivälineen tavoitteena on antaa jäsenvaltioille rahoitustukea niiden elpymis- ja palautumissuunnitelmissa esitettyjen uudistusten ja investointien välitavoitteiden ja tavoitteiden saavuttamiseksi. Myönnettäessä elpymis- ja palautumistukivälineestä peräisin olevaa tukea EU:n elpymisasetusta on noudatettava.

Tukiohjelman tavoitteena on edistää Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman mukaisia energiainvestointi- ja energiainfrastruktuurihankkeita, joilla vähennetään Suomen kasvihuonekaasupäästöjä ja jotka tukevat Suomen hiilineutraalisuustavoitteita. Tavoitteena on myös vähentää uusiutuvan energian ja uuden energiateknologian teknologisia ja taloudellisia riskejä muun muassa vetyhankkeissa ja uuden energiateknologian hankkeissa.

Saadakseen rahoitustukea jäsenvaltioiden on pitänyt esittää kansallinen elpymis- ja palautumissuunnitelma, joka neuvoston on tullut hyväksyä. Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelma toimitettiin komissiolle 27.5.2021. Euroopan komissio julkisti myönteisen arvion Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelmasta 4.10.2021. Neuvosto käsitteli ja hyväksyi neuvoston täytäntöönpanopäätöksen Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelmasta tehdyn arvion hyväksymisestä 29.10.2021. Neuvoston täytäntöönpanopäätös ja sen liite kuvaavat kunkin toimenpiteen ja määrittelevät toimenpiteiden välitavoitteet ja tavoitteet sekä määrittävät toimenpiteisiin liittyviä erityisiä ehtoja. Rahoitustuen maksut jäsenvaltioille perustuvat täytäntöönpanopäätöksen tavoitteiden ja välitavoitteiden saavuttamiseen.

Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelmaa on muutettu neuvoston päätöksillä 14.3.2023 ja 8.12.2023. Muutokset Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelmaan eivät tällöin edellyttäneet muutoksia RRF-energiatukiasetuksen sisältöön. Viimeisimmät muutokset, jotka hyväksyttiin ECOFIN-neuvostossa 16.7.2024, johtivat tarpeeseen muuttaa RRF-energiatukiasetusta. Muutoksista yksi oli relevantti suhteessa RRF-energiatukiasetukseen ja se koski tavoitetta P1C2I1 – Vähähiilinen vety sekä hiilidioksidin talteenotto ja hyödyntäminen¹. Tavoitteen muutos on tehty, jotta voidaan varmistua, että Suomi saavuttaa elpymis- ja palautumissuunnitelmassa asetetut välitavoitteet ja tavoitteet.

Alkuperäisen neuvoston täytäntöönpanopäätöksen mukaisestihankkeiden, joille on myönnetty RRF-energiatukea, tulisi valmistua viimeistään 30.6.2026. Asetettu määräaika on tuottanut haasteita varsinkin vetyhankkeiden osalta näiden investointien laajuuden vuoksi. Suomen lisäksi myös muilla jäsenvaltioilla on ollut haasteita vetyhankkeiden valmistumisessa määräaikaan mennessä. Suomi aloitti tästä syystä epäviralliset neuvottelut Euroopan komission kanssa helmikuussa 2024 tavoitteiston uudelleen muotoilusta välttääkseen mahdollisen Suomen RRF-saannon pienenemisen, mikäli elpymis- ja palautumissuunnitelmaan sisältyviä tavoitteita tai välitavoitteita ei pystyttäisi saavuttamaan. Neuvotteluiden lopputuloksena tavoitteet, jotka koskevat vetyhankkeiden sekä hiilidioksidin talteenottoa tai hyödyntämistä, muutettiin siten, että poistettiin rahoitettujen hankkeiden valmistumispäivämäärä ja siirrettiin kaikkien toimenpiteen P1C2I1 puitteissa toteutettavien hankkeiden tukipäätösten hallinnointi Rahoituskeskukselle.

¹ Tavoite P1C2I1 on osa neuvoston täytäntöönpanopäätöksen liitettä. Tavoite kohdistuu 1. pilarin osaan B *Vihreää ja digitaalista siirtymää tukevat teollisuuden uudistukset ja investoinnit, Investointi 1 (P1C2I1): Vähähiilinen vety sekä hiilidioksidin talteenotto ja hyödyntäminen.*

Muutettu tavoite vaatii Suomen siirtävän toimenpiteelle PIC211 kohdistetun rahoitusosuuden Rahoituskeskukselle, jotta Rahoituskeskus voi myöntää kohdistetun tuen ilman valmistuspäivämäärävaatimusta. Jotta tämä on mahdollista, Suomen tulisi allekirjoittaa Rahoituskeskuksen kanssa täytäntöönpanosopimus, jossa päätetään siirtää Rahoituskeskukselle toimivalta tehdä tukipäätökset vähähiilisen vedyn ja hiilidioksidin talteenottoon ja hyödyntämiseen liittyvissä hankkeissa. Täytäntöönpanosopimuksessa tulee myös sopia erityisistä ja yleisistä ehdoista, joita Rahoituskeskuksen tulisi noudattaa myöntäessään tukea vähähiilisen vedyn ja hiilidioksidin talteenottoon ja hyödyntämiseen liittyvissä hankkeissa.

Rahoituskeskus on jo aiemmin toiminut valtionapuviranomaisena IPCEI-hankkeissa, mikä tarkoittaa, että muutosten myötä kaikkien RRF-vetyhankkeiden tukikäsittely siirtyisi Rahoituskeskukselle.

Edellä kuvattujen muutosten lisäksi myös muita RRF-energiatukiasetuksen piirissä olevien investointikohteiden tavoitteita muutettiin. Alun perin hankkeiden toteutumista koskeva tavoite oli sidottu toteutuneisiin tukimääriin, mutta tavoite muutettiin koskemaan toteutunutta kapasiteetin lisäystä (MW). Tällä muutoksella parannetaan edellytyksiä saavuttaa kyseisten kohteiden tavoitteet, vaikka valmistusmääräaikaan ei tullut joustoa. Myös tukiviranomainen pysyy samana. Asetuksen tullessa voimaan kaikki muut kuin vetyä sekä hiilidioksidin talteenottoa ja hyödyntämistä koskevat tukipäätökset on todennäköisesti tehty.

RRF-energiatukiasetusta koskeva valtuutussäännös on valtiovastustuslain (688/2001) 8 §:ssä. Valtiovastustuslaki on yleislaki, jota sovelletaan harkinnanvaraisiin valtiovastuksiin. Valtiovastustuslain 8 §:n nojalla valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä lain soveltamisalaan kuuluvan valtiovastutuksen talousarvion mukaisesta myöntämisestä, maksamisesta ja käytöstä.

2. Asian valmistelu

Asetus on valmisteltu virkatyönä työ- ja elinkeinoministeriössä (TEM). Valmistelun aikana on kuultu Rahoituskeskusta.

Asetusehdotus ja siihen liittyvä muistio ovat olleet lausunnolla 4.10.–1.11.2024 verkkopalvelussa www.lausuntopalvelu.fi. Lausuntoajan melko lyhyt kesto perustui asetuksen vähäiseen muutosten määrään sekä muutosten vähäiseen merkitykseen.

3. Nykytila ja keskeiset ehdotukset

Valtioneuvoston asetus Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman mukaisia energiainvestointeja vuosina 2022–2026 koskevasta tuesta, eli RRF-energiatukiasetus, tuli voimaan 16.12.2021. Asetus on voimassa 31.12.2026 asti. Asetuksessa säädetään elpymisasetuksen 18 artiklassa tarkoitetun elpymis- ja palautumissuunnitelman sekä valtion talousarvion mukaisen RRF-tuen myöntämisestä, maksamisesta ja käytöstä.

Tuen myöntämisestä päättävät TEM sekä Rahoituskeskus RRF-energiatukiasetuksen 3 §:n nojalla. Nykytilassa TEM päättää tuen myöntämisestä ja hoitaa muut siihen liittyvät tehtävät, jos hankkeen hyväksyttävät kustannukset ylittävät 5 000 000 euroa taikka hanke liittyy uuteen teknologiaan ja sen hyväksyttävät kustannukset ylittävät 1 000 000 euroa. Rahoituskeskus käsittelee muut tukihakemukset. Lisäksi Rahoituskeskus päättää tuen myöntämisestä Euroopan yhteistä etua

koskeville tärkeille vetyhankkeille (ns. IPCEI-hankkeet), jotka on ilmoitettu Euroopan yhteistä etua koskevien tärkeiden hankkeiden hakumenettelyyn.

Muutetun neuvoston täytäntöönpanopäätöksen mukaisesti tuki, joka on kohdennettu täytäntöönpanopäätöksen liitteessä olevaan toimenpiteeseen P1C2I1 – Vähähiilinen vety sekä hiilidioksidin talteenotto ja hyödyntäminen, tulisi siirtää kokonaisuudessaan Rahoituskeskukselle. Uusien sekä muutettujen tavoitteiden mukaan Rahoituskeskus toimii kokonaisuudessa tuen myöntäjänä toimenpiteen P1C2I1 osalta eli päättää tuen myöntämisestä ja hoitaa muut siihen liittyvät tehtävät riippumatta hankkeen hyväksyttävien kustannusten määrästä.

Muutos neuvoston täytäntöönpanopäätöksen liitteessä oleviin tavoitteisiin ja välitavoitteisiin tehtiin, sillä alkuperäisessä muodossa olevien tavoitteiden saavuttaminen oli Suomelle mahdotonta. Alkuperäisen tavoitteen mukaan 90 % rahoitustuesta, joka on kohdistettu vähähiilisen vedyn sekä hiilidioksidin talteenottoon ja hyödyntämiseen liittyviin hankkeisiin (eli sidottu tukipäätösten kautta) tulisi saattaa päätökseen ja hankkeiden valmistua 30.6.2026 mennessä. Alkuvuonna 2024 ainoastaan n. 50 % toimenpiteen RRF-rahoitusosuudesta oli sidottu vähähiilisen vedyn sekä hiilidioksidin talteenottoon ja hyödyntämiseen liittyviin hankkeisiin. Vaikka hankkeet, joille oli myönnetty tukipäätös, olisi saatu päätökseen 30.6.2026 mennessä, Suomi ei olisi saavuttanut tavoitetta. Tästä johtuen tavoitteita on muutettu neuvoston täytäntöönpanopäätöksellä.

RRF-energiatukiasetuksen 5 §:n nojalla tukea voidaan myöntää Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman ja neuvoston täytäntöönpanopäätöksen mukaisiin energiainvestointihankkeisiin ja energiainfrastruktuurihankkeisiin, jotka valmistuvat viimeistään 30. kesäkuuta 2026. Esityksen mukaan vaatimus hankkeiden valmistumisesta viimeistään 30. kesäkuuta on poistettu vähähiilisen vedyn sekä hiilidioksidin talteenottoa ja hyödyntämistä koskevien hankkeiden osalta. Tukiohjelman aikana on tullut ilmi, että asetettu ehto valmistumispäivämäärästä on haastava erityisesti vetyhankkeiden osalta johtuen hankkeiden laajuudesta. Tämän lisäksi vaatimus hankkeiden valmistumisesta 30.6.2026 ei ole realistinen, mikäli tukipäätökset kyseisille hankkeille tehdään esitetyn asetuksen voimaan tulon jälkeen. Tämä on myös linjassa tavoitteiden ja välitavoitteiden muutosten kanssa, jotka on tehty neuvoston täytäntöönpanopäätöksen liitteeseen. Asetusmuutoksella varmistetaan, että Suomella on mahdollisuus päästä asetettuihin tavoitteisiin elpymis- ja palautumissuunnitelman toimenpiteen P1C2I1 välitavoitteiden ja tavoitteen mukaisesti.

4. Pääasialliset vaikutukset

Asetusmuutos mahdollistaa tuen myöntämisen täysimääräisesti toimenpiteen P1C2I1 tavoitteiden mukaisesti, tarkoituksena edistää vedyn tuotantoa ja varastoteknologioiden kaupallista skaalausta. Tuki on merkityksellinen Suomen vetytalouden kannalta ja pitkällä tähtäimellä mahdollisesti vähentää Suomen kasviuonekaasupäästöjä tukien Suomen hiilineutraaliustavoitteita. Sen tavoitteena on myös vähentää teknologisia ja taloudellisia riskejä vetyhankkeissa.

Muutoksilla ei arvioida olevan merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Neuvoston täytäntöönpanopäätöksen liitteessä olevien tavoitteiden ja välitavoitteiden muuttaminen vähähiilisen vedyn sekä hiilidioksidin talteenoton ja hyödyntämisen (P1C2I1) osalta on tehty, jotta Suomella olisi mahdollisuus saavuttaa elpymis- ja palautumissuunnitelmassa määritetyt tavoitteet. Mikäli Suomi ei saavuta tavoitteitaan, komissio voi osoittaa Suomelle RRF-maksuvähennyksen. Komission tekemien maksuvähennysten määrän tarkka ennakointi ei ole mahdollista, sillä komission soveltama maksuvähennysten metodi on täsmentymätön sisältäen runsaasti tapauskohtaista harkintaa. Karkean

arvion mukaan Suomen taloudellinen riski toimenpiteen P1C2I1 lopputavoitteen saavuttamatta jäämisestä voisi olla noin 14 000 000 euroa. Asetusmuutoksen myötä Suomen valtio parantaa mahdollisuutta saavuttaa toimenpiteen P1C2I1 lopputavoite sekä pyrkii välttämään mahdolliset taloudelliset seuraukset.

Asetuksella on vähäisiä organisaatio- ja henkilöstövaikutuksia. Asetusmuutoksen myötä Rahoituskeskus olisi vastuussa vetyhankkeiden ja hiilidioksidin talteenottohankkeiden tukipäätöksistä sekä mahdollisista hakukierroksista. On odotettavissa, että tämä ei kuitenkaan lisää merkittävästi työmäärää, sillä potentiaalisia tukikelpoisia hankkeita on vähän, ja Rahoituskeskus on jo ennestään vastannut osasta asetuksen mukaisten hankkeiden tukikäsittelystä. Ehdotetut asetusmuutokset eivät siten edellytä uusien henkilöiden palkkaamista Rahoituskeskukselle.

Esitetyn asetuksen voimaan tultua tukea myönnetään ensi sijassa vetyhankkeille. Asetusmuutos ei tule vaikuttamaan jo tehtyihin investointipäätöksiin, joten vaikutukset tukiohjelmalle kokonaisuutena ovat vähäiset. Kansallisia käytäntöjä tukikelpoisista kustannuksista tai tukiprosentteihin liittyvää ratkaisukäytäntöä ei ole tarkoitus asetusmuutoksen myötä muuttaa. Muutosten arvioidaan näin ollen olevan vähäisiä.

5. Lausuntopalaute

Asetusehdotus ja siihen liittyvä muistio ovat olleet lausunnolla 4.10.–1.11.2024 verkkopalvelussa lausuntopalvelu.fi.

Lausuntopyyntö lähetettiin seuraaville tahoille: Bioenergia ry, Innovaatorahoituskeskus Business Finland, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry, Energiateollisuus ry, Energiavirasto, Kemianteollisuus ry, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Liikenne- ja viestintäministeriö, Maa- ja metsätalousministeriö, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry, Metsäteollisuus ry, Motiva ry, oikeusministeriö, Paikallisvoima ry, Pienvesivoimayhdistys ry, Suomen Aurinkoenergiayhdistys ry, Suomen Biokierto ja Biokaasu ry, Suomen ilmastopaneeli, Suomen Kaasuyhdistys ry, Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Suomen Lähienergialiitto Oy, Suomen Lämpöpumppuyhdistys SULPU ry, Suomen Vetyklusteri, Suomen Yrittäjät ry, Teknologiateollisuus ry, valtiovarainministeriö ja ympäristöministeriö.

Lausuntopyyntö ja saadut lausunnot ovat tutustuttavissa lausuntopalvelu.fi –sivustolla tai valtioneuvoston hankeikkunan julkisessa palvelussa osoitteessa valtioneuvosto.fi/hankkeet tunnuksella TEM057:00/2024.

Lausuntoja saatiin yhteensä 14 kappaletta, joista liikenne- ja viestintäministeriö, oikeusministeriö sekä Suomen Sähkökäyttäjät ry ilmoittivat, ettei niillä ole lausuttavaa. Lausuntopalautea antoivat valtiovarainministeriö, Suomen Lähienergialiitto ry, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukes, Maa- ja metsätaloustuottajien Keskusliitto MTK ry, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry, Valio Oy, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Energiateollisuus ry, Suomen Yrittäjät, Suomen Biokierto ja Biokaasu ry ja Bioenergia ry.

Lausunnoissa pidettiin hyvänä, että valtionapuviranomaisen toimivaltaa siirretään kokonaisuutena Rahoituskeskukselle kaikissa vedyn tuotantoa ja varastointia sekä hiilidioksidin talteenottoa ja hyödyntämistä koskevissa hankkeissa sekä että näiden hankkeiden osalta valmistumisen määräpäivästä voidaan määrätä tukipäätöksessä. Moni lausunnonantaja kuitenkin toivoi, että

hankkeiden valmistumisen määräpäivä olisi muutettu myös muiden hankkeiden osalta jotka ovat RRF-energiatukiasetuksen tuen piirissä. Neuvoston täytäntöönpanopäätös ei kuitenkaan mahdollista vastaavaa muutosta muiden hankkeiden osalta, jonka vuoksi takarajamuutos on mahdollista tehdä vain asetusmuutoksen kohteena olevien hankkeiden osalta.

Elinkeinoelämän keskusliitto ja Energiateollisuus ry huomauttivat, että Rahoituskeskuksen toiminnassa tulee varmistaa tarvittavat resurssit tukihakemusten käsittelyyn ja päätösten tekemiseen. Lisäksi Suomen Yrittäjät nosti esiin, että Rahoituskeskuksen organisaation tai henkilöstön vaikutukset on arvioitu vähäiseksi. Rahoituskeskus on osallistunut Suomen kanssa neuvotteluihin neuvoston täytäntöönpanopäätöksen tavoitteiden ja välitavoitteiden muuttamisesta. Neuvotteluiden aikana on todettu, että tukipäätösten määrä, joka muutetun RRF-energiatukiasetuksen nojalla laadittaisiin, on määrällisesti pieni, sillä potentiaalisia tuen hakijoita on vähän. Näin ollen valmistelussa on arvioitu, että Rahoituskeskuksella on riittävät resurssit tukihakemusten käsittelemiseen.

Tukes kannattaa myös asetusmuutosta, ja korostaa että muutokset ovat hyviä turvallisuusnäkökulmasta, sillä luonnoksessa tarkoitettut hankkeet ovat hankkeita joilta edellytetään kemikaaliturvallisuuslain mukaista lupaa (laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta 390/2005). Tukes korostaa, että kun tukipäätöksiä tehdään, on erityisen tärkeää varmistua hakijaorganisaation osaamisesta, taloudellisista resursseista ja muista toimintaedellytyksistä. Tukipäätösten valmistelussa näitä seikkoja voi selvittää pyytämällä lausuntoja kolmansilta tahoilta, tai esim. Tukesilta.

Bioenergia ry ehdotti RRF-energiatukiasetuksen 2 §:n 1 momentin 3 kohdan määritelmän muuttamista, jotta olisi mahdollista hyödyntää laajemmin tuen käyttöä kokonaisuudessaan. Kyseinen pykälä ei kuitenkaan ole ehdotetun asetusmuutoksen kohteena, eikä asetusmuutoksen tarkoituksena ole ollut muuttaa tukiohjelman soveltamisalaa alkuperäisestä.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV) on lausunnossaan nostanut esiin, että asiaan liittyy elinkeinopoliittisia etuja, ja toivoi näin ollen, että arvio vetytalouden ja hiilensidonnan tukemisen kilpailuvaikutuksista sekä relevanssia Suomen kestäväen kasvun ohjelmaan lisättäisiin muistioon. Tällainen arvio on tarkoituksella jätetty pois valmistelussa, sillä kyseistä arviota on tehty tukiohjelman alussa RRF-energiatukiasetuksen laatiessa. Näin ollen valmistelussa on todettu, että huomioiden ehdotuksen vähäiset muutokset sekä se seikka, että arviosta olisi tullut toistoa alkuperäisen asetuksen muistiosta, tämä arvio on jätetty pois. Lisäksi KKV sekä Suomen Yrittäjät korostivat lausunnoissaan, että asetusmuutoksessa ei ole otettu kantaa kilpailuolosuhteiden kehittymiseen. Ehdotetut muutokset eivät johdu siitä, että olisi enemmän rahoitusta jaettavana, vaan kyse on tukiohjelman jo allokoitun rahan täysimääräisestä käytöstä. Näin ollen valmistelussa on arvioitu, että kilpailuolosuhteiden arviointi ei ole valmistelussa tarpeellista.

KKV korosti myös, että avustusten suuntaamisessa tulisi pyrkiä välttämään se, että tukea ohjautuu hankkeille, jotka muutenkin ovat toteutumassa. Avustuksia tulisi lähtökohtaisesti kohdentaa siten, että niillä aikaan saatavat investoinnit tuottavat enemmän yhteiskunnallista lisäarvoa kuin vastaavan sijoituksen muussa käytössä. Asetus takaa jo nyky muodossaan tuen ohjaamista hankkeille jotka ilman tukea eivät toteutuisi. Asetuksen 10 §:n mukaan tuen hakijan on esitettävä tukihakemuksen yhteydessä hankkeen vähimmäistukimäärä, joka arvioidaan tarvittavan hankkeen käynnistämiseen ja tätä koskevat perustelut. Tämän lisäksi hakijan tulisi esittää hankkeen kannattavuuslaskelma ilman tukea ja tuki mukaan lukien sekä selvitys hankkeeseen haetuista ja myönnettyistä muista julkisista

tuista. Näin ollen mm. näiden tietojen avulla valtionapuviranomainen voi arvioida tuen käynnistävää vaikutusta, ja huolehtia siitä, että tuki ohjautuu hankkeille, jotka ovat tuen tarpeessa.

Taloudellisen toimintaan myönnettävän tuen yleisistä edellytyksistä annetun lain (429/2016) mukaisesti yritystukineuvottelukunnalta on pyydettävä lausuntoa siitä, täyttääkö suunniteltu tukiohjelma Euroopan unionin lainsäädännön valtiontuen edellytykset ja mitä valtiontukia koskevien säännösten mukaista menettelytapaa tukiviranomainen on noudatettava. Lain 7 §:n mukaan lausuntoa ei tarvitse pyytää, mikäli muutos on luonteeltaan tekninen. Yritystukineuvottelukunnan sihteeristö on 7.11.2024 vahvistanut että RRF-energiatukiasetuksen muutokset ovat 7 §:n tarkoittamia teknisiä muutoksia, jonka vuoksi yritystukineuvottelukunnan lausuntoa ei ole tarpeen pyytää.

Esitettyyn asetusmuutokseen on tehty pienempiä muutoksia ja teknisiä korjauksia lausuntopalautteen ja työ- ja elinkeinoministeriön sisäisen palautteen pohjalta.

6. Säännöskohtaiset perustelut

3 §. Valtionapuviranomainen. Pykälän 2 momenttia muutettaisiin siten, että Rahoituskeskukselle siirrettäisiin toimivalta päättää tuen myöntämisestä, kun kyse on vähähiilisen vedyn tuotannosta tai varastoinnista liittyvissä hankkeissa sekä hiilidioksidin talteenotosta tai hyödyntämisestä liittyvissä hankkeissa. Rahoituskeskus myöntää edelleen tukea myös muun kun 1 momentissa tarkoitetuille hankkeille, sekä Euroopan yhteistä etua koskeville tärkeille vetyhankkeille (Important Projects of Common European Interest (IPCEI)).

Ehdotettuun työnjakoon ministeriön ja Rahoituskeskuksen välillä sovellettaisiin niitä muutoksia, jotka on tehty Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelmaa koskevaan neuvoston täytäntöönpanopäätökseen 16.7.2024.

5 §. Tuettavat hankkeet. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi 6 momentti. Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään, 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettua hankkeen ja 5 momentissa tarkoitettua hankkeen valmistumisen määräpäivästä voidaan määrätä tukipäätöksessä. Momentin mukaan energiainvestointi joka kohdistuu vähähiilisen vedyn tuotantoon tai varastointiin taikka hiilidioksidin talteenottoon tai hyödyntämiseen, tai IPCEI-hankkeeseen, voisi poiketa 1 momentin mukaisesta päivämäärästä. Näiden hankkeiden osalta valmistumisen määräpäivä voitaisiin määrätä investointipäätöksessä.

Muutetun neuvoston täytäntöönpanopäätöksen mukaisesti, tuella joka myönnetään 6 momentin nojalla, rahoitettaisiin investointeja, jotka edistävät i) vähähiilisen ”vihreän” vedyn tuotantoa korvaaman fossiilisten polttoaineiden käyttöä raskaassa teollisuudessa, ii) hiilidioksidin talteenottoa, varastointia ja hyödyntämistä ja iii) vetyyn liittyvää tutkimusta. Mahdollisten IPCEI-hankkeiden lisäksi tukea voidaan myöntää eurooppalaisiin yhteistyöverkostoihin, kuten Eurekaan, liittyville hankkeille.

7 §. Tuen myöntämisen yleiset ja erityiset edellytykset. Pykälän 1 momentti 2 kohta muutettaisiin investointihankkeiden osalta siten, että RRF-energiatukea voitaisiin myöntää, jos ennen tuen hakemista mitään seuraavista neljästä asiasta ei ole tehty: rakentamistöiden aloittaminen, sitova päälaitetilaus, sitova investointipäätös taikka muu sitoumus, joka tekee hankkeesta peruuttamattoman. Kohtaa muutettaisiin ensinnäkin, koska nykyistä kohtaa on pidetty soveltamiskäytännössä liian tulkinnanvaraisena. Toisekseen kohtaa muutettaisiin, jotta se vastaisi entistä tarkemmin komission asetusta (EU) N:o 651/2014 tiettyjen tukimuotojen toteamisesta

sisämarkkinoille soveltuviksi perussopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti (jäljempänä *ryhmäpoikkeusasetus*) 6 artiklan ja 2 artiklan 23 kohtaa.

Ensimmäinen aloittamiseksi katsottava tekijä, rakennustöiden alkaminen, vastaisi suoraan ryhmäpoikkeusasetuksen 2 artiklan 23 kohtaa. Ehdotettu ”sitova päälaitetilaus” perustuu niin ikään ryhmäpoikkeusasetuksen 2 artiklan 23 kohtaan, jonka mukaan töiden alkamisella tarkoitetaan myös ”ensimmäistä laillisesti velvoittavaa sitoumusta tilata laitteita”. Euroopan unionin tuomioistuin on ratkaisussa C-349/17 (Eesti Pagar) ottanut kantaa siihen, mitä laillisesti velvoittavalla sitoumuksella tarkoitetaan. Jotta sopimusta ei katsottaisi laillisesti velvoittavaksi sitoumuksiksi, ei riitä, että päälaitetilaus on solmittu sopimuksella, jossa on peruutusmahdollisuus, vaan sopimuksen tulee olla ehdollinen tuen saamiselle. Siten myös ehdotetulla ”sitovalla päälaitetilauksella” tarkoitettaisiin sellaisia sopimuksia, jotka eivät ole ehdollisia tuen saamiselle. Jotta sopimusta ei katsottaisi ”sitovaksi”, tulisi tilauksen sopimuksen mukaan toteutua vain, mikäli tukipäätös on myönteinen.

Ehdotettu ”sitova investointipäätös” on kansallinen säännös, ja vastaa voimassa olevaa RRF-energiatukiasetusta. Neljäs kategoria ”muu sitoumus, joka tekee hankkeesta peruuttamattoman” vastaisi ryhmäpoikkeusasetuksen 2 artiklan 23 kohtaa. Muita sitoumuksia ja tilauksia kuin päälaitetilauksia voisi siis tehdä ennen tuen hakemista, jos ne eivät tekisi hankkeesta peruuttamatonta. Sitoumista arvioitaisiin päälaitetilauksen kaltaisesti siten, että tuen saannille ehdolliset sitoumukset eivät estäisi tuen myöntämistä.

Ryhmäpoikkeusasetuksen mukaan maan ostoa ja valmistelutöitä, kuten lupien hankkimista ja toteuttavuustutkimusten tekemistä, ei katsota töiden alkamiseksi. Kansallisessa tukikäytännössä on katsottu, että vuokrasopimus voi kuitenkin joissain tilanteissa olla sellainen muu sitoumus, joka tekee hankkeesta peruuttamattoman. Siinä missä kiinteistön edelleen luovutusta ei voida kauppakirjalla pääsääntöisesti estää, määräaikaista vuokrasopimuksesta voi sen ehdoista riippuen olla vaikeaa päästä irti. Tällaisessa tapauksessa jos vielä vuokrahinta on merkittävä hankkeen kokoon nähden, voidaan katsoa, että vuokrasopimus on sellainen muu sitoumus, joka tekee hankkeesta peruuttamattoman.

10 §. Tuen hakeminen ja tukihakemus. Pykälän 1 momentti muutettaisiin siten, että Rahoituskeskus päättää tuen hakukierroksista ja niiden määräajoista vähähiilisen vedyn tuotantoon tai varastointiin sekä hiilidioksidin talteenottoon tai hyödyntämiseen koskevista hankkeista sekä IPCEI-hankkeiden osalta. Muissa tapauksissa työ- ja elinkeinoministeriö vastaa hakukierroksista ja niiden määräajoista. Käytännössä tämä tarkoittaa, että TEM vastaisi hakukierroksista, kun on kyse 5 §:n 2 momentin 1 ja 3 kohdan sekä 3 momentin mukaisista hankkeista ja Rahoituskeskus vastaa hakukierroksista, kun kyse on 5 §:n 2 momentin 2 kohdan sekä 5 momentin mukaisista hankkeista. Vetyhankkeet, sekä hiilidioksidin talteenottoon ja hyödyntämiseen liittyvissä hankkeissa Rahoituskeskus vastaa täysimääräisesti hakukierroksista.

Muutos vastaa muutettua neuvoston täytäntöönpanopäätöksen tavoitetta, jossa Rahoituskeskus toimii kokonaisuudessaan valtionapuviranomaisena, kun kyse on vetyhankkeiden investoinneista mukaan lukien IPCEI-hankkeet sekä hiilidioksidin talteenottoon ja hyödyntämiseen liittyvissä hankkeissa.

19 §. Tuen saajan selvitys- ja ilmoitusvelvollisuus. Pykälän 1 momentti muutettaisiin vastamaan 5 §:n 6 momentin lisäystä. Tuen saajan olisi toimitettava tuen myöntäjälle viimeistään tukipäätöksessä määrättyinä valmistumisen määräpäivänä ilmoitus hankkeen valmistumisesta. Ilmoitusta ei kuitenkaan tarvitse toimittaa, jos tuen saaja on toimittanut 16 §:n 2 momentissa tarkoitettua hakemuksen viimeisen maksuerän maksamiseksi ennen edellä mainittua määräpäivää. Ehdotettu muutos poistaisi maininnan 30 kesäkuuta 2026 määräpäivästä, sillä 5 §:ään lisättävä 6 momentti

johtaa tarpeeseen muuttaa pykälää siten, että muutetaan päivämääräviittaus tukipäätöksessä määrättyyn valmistumisen määräpäivään. Ilmoitus tulisi antaa tukipäätöksen antaneelle valtionapuviranomaiselle. Tuen myöntäjänä voi olla joko työ- ja elinkeinoministeriö tai Rahoituskeskus 3 §:n mukaisesti.

7. VOIMAANTULO

Ehdotetaan, että asetus tulee voimaan 16. päivänä joulukuuta 2024. Asetuksen voimassaolo päättyisi nykyistä RRF-energiatukiasetusta vastaavasti 31.12.2026.